

“Een Huis voor de Roemrijke Verminkten van den oorlog”(1915)

Een ongekend drukwerk tijdens de Eerste Wereldoorlog te Geraardsbergen

Jacques DE RO

Met onze kennis over de oorlogsslachtoffers en gewonden die vallen tijdens de luchtaanvallen te Geraardsbergen en de omliggende gemeenten in 1944-1945 is het belang van het *Archief van het Rode Kruis* in een andere publicatie reeds onderstreept¹. Het Rode Kruis afdeling Geraardsbergen ziet het levenslicht in 1913, wat maakt dat deze hulporganisatie na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog haar nut ten volle kan bewijzen.

Victor Kieckens (° Aalst 1930) uit Goferdinge, die zich reeds méér dan een halve eeuw ontfermt over het lokale archief, heeft uit deze beginperiode een ongekend maar merkwaardig boekje opgediept. Het is een verzorgd drukwerk (21 x 14 cm), met een voor de oorlogsjaren vrij luxueuze donkerrode harde kaft. Het telt een dertigtal bladzijden, opgesmukt door acht unieke foto's (waarvan de meeste genomen op 11 april 1915). De tekst is in beide landstalen opgesteld, dus ook de titel van het werk: *EEN HUIS voor de Roemrijke Verminkten van den Oorlog gesticht te Geeraardsbergen den 8 Februari 1915 / UNE MAISON pour les Glorieux Invalides de la Guerre fondée à Grammont le 8 février 1915*. Hoewel de Franse taal vanaf 1894 voorgoed is verdwenen op het stadhuis, wordt er toch voor gezorgd dat met deze tweetalige benadering

ook de lokale Franssprekende bourgeoisie niet ontzien wordt. De auteur (of zijn het er meer?) blijft onbekend, terwijl het werk gedrukt is in de drukkerij van *Ernest Van Hauwermeiren*² in de Lessensestraat. Laatstgenoemde is vooral bekend als uitgever van het radikaal-liberale opinie- en informatieblad *Het Verbond* in 1896-1902.

Het boekje wil de lezer vooral duidelijk maken dat elke soldaat, van welke nationaliteit ook, die een fysiek letsel heeft opgelopen door de oorlogsverrichtingen, in Geraardsbergen niet aan zijn lot wordt overgelaten. Vooreerst kan *den Verminkten Soldaat* hulp vinden bij het Veldhospitaal van het Rode Kruis. Vanaf het ogenblik dat de oorlog in 1914 uitgebroken is, hebben 75 opgeleide verplegers (*ambulanciers*) uit de Oudenbergstad reeds 423

gekwetste militairen opgevangen en verzorgd: 194 Belgische, 210 Duitse, 14 Engelse en 5 Franse soldaten. Zij vinden een onderkomen in de gebouwen van *het Lazareth* (afb.1), een deel van het gebouwencomplex van de vroegere Burgerlijke Godshuizen (het latere O.C.M.W., thans Kunstacademie) langsheen de Kattestraat.

Omdat deze hele hulpoperatie zonder staatstoelage gebeurt en het aantal gekwetste soldaten blijft toestromen, wordt op 8 februari 1915, in navolging met andere Belgische steden, door het bestuurscomité van het Rode Kruis beslist *het Huis der Verminkte Soldaten* (of *Soldaten-Huis*) op te richten. Het adres is Hospitaalstraat (thans Gasthuisstraat) nr. 17. Hiervoor wordt speciaal een elfkoppig comité (afb. 2) opgericht. Onder

¹ J. DE RO, *Het Archief van het Rode Kruis en de oorlogsslachtoffers te Geraardsbergen, Overboelare, Waarbeke en Zarlardinghe in 1944-1945*, in *Gerardimontium*, 2004/198/32-37.

² Ernest Van Hauwermeiren (° 1866), afkomstig uit Buggenhout, hij is de zoon van Adolf-Ernest, die na de Onderwijswet van 1879 tot schoolinspecteur wordt benoemd en tevens hoofdredacteur is van *Het Verbond van Aelst*. Hij vestigt zich op 3 augustus 1886 als drukkersbaas te Geraardsbergen. Aanvankelijk werkt hij samen met zijn jongere broer Frederik (° 1868), waarmee hij vanaf 1889 het a-politiek annoncenblad *De Aankondiger der Notarissen* drukt en uitgeeft. Frederik wordt nadien handelsreiziger. In 1896-1902 is Van Hauwermeiren ook drukker en uitgever van het radikaal-liberale opinie- en informatieblad *Het Verbond* en vanaf 1905 van *La Nouvelle Ecole Colombophile* (informatieblad voor duivenliefhebbers). Op 4 juli 1924 verlaat hij de Oudenbergstad voor Mortsel (Antwerpen). (H. LIEBAUT, *Repertorium van de pers in het arrondissement Aalst tijdens de 19de eeuw*, in *Handelingen Maatschappij voor Oudheidkunde en Geschiedenis te Gent*, 1968, XXII, pp. 92, 105-106, 113-114, 175).

hen herkennen we brouwer-
rentenier *Vincent Diericx*³,
stichter-voorzitter van het Rode
Kruis en advocaat *Paul Guillemin*⁴.
Het Huis moet invalide soldaten
na een eerste verzorging opvangen
tot hun vaderland hen terugneemt.
Dit vereist veel geldmiddelen en
daarom tracht het comité met de
verspreiding van dit drukwerk
niet alleen het project meer
ruchtbaarheid te geven maar
tegelijk aan alle eerbare burgers
financiële hulp te vragen. En
belangeloze steun komt er vanuit
diverse sectoren van de lokale
nijverheid: Chantilly kantwerk
met motieven ingegeven door het
oorlogsgebeuren, sigaren met een
sluitband van het *Soldaten-Huis*,
lucifersdoosjes met een etiket
waarop *Maison du Soldat / Huis
der Verminkte Soldaten* (in een
bruine tint afgebeeld op de kaft
van het boekje) staat. Maar ook
brodeer-, houtsnij- en koperwerk,
schilderijen, stadsgezichtkaarten,
juwelen... tot muziekcomposities
worden ten gelde gemaakt.
Huis-aan-huis verkoop door
vrijwilligers in steden en
gemeenten leveren de nodige
centen. Vooral het kantwerk (100
stuks, elk aan 20-35 Belgische
frank) en de lucifersdoosjes (10.000
stuks, elk aan 5 centiemen) worden
gretig verkocht. Gelijkaardige
initiatieven zijn genomen in
Brussel, Luik, Antwerpen en Gent.

Maar er is nog een derde luik in
de opvang en vooral de nazorg
van de soldaten die gekwetst van
het front komen. Het zogenaamde
*Comiteit van Hulp en Vakonderwijs
aan de Verminkten van den Oorlog*
wordt tegelijkertijd in het leven
geroepen. Welke mensen hier
precies bij betrokken zijn, blijft

Afb. 1: het Veldhospitaal van het Rode Kruis in de gebouwen van het Lazareth, een verdwenen vleugel van de vroegere Burgerlijke Godshuizen langsheen de Kattestraat

Afb. 2: Het zogenaamde "Komiteit van het Invaliedenhuys" met aan tafel in het midden Paul Guillemin en links gezeten Vincent Diericx

onduidelijk. Het voorzitterschap
wordt nationaal waargenomen
door gravin Jean de Merode. De rol
die dit comité speelt in de verdere
levensloop van de gekwetste

soldaat is niet onbelangrijk. Zo
wordt gezorgd voor materiële
bijstand, medische verzorging,
aankoop van kunstledematen
en een aanbeveling bij de

³ Over Vincent Diericx (1862-1947), zie: G. IMBO, *Vincent Diericx (1862-1947), onvolprezen filantroop en katholiek politiek prominent*, in *De Heemschutter*, 1994: (124) p.5-8; (125) p.5-8; (126) p.5-8; (127) p.11. In het nummer 125 op de pagina's 7-8 verhaalt de auteur over het Rode Kruis tijdens de oorlogsjaren. Zo zou volgens dokter Emiel Van Bockstaele bij de aankomst van gewonde soldaten zijn dienst telkens "overrompeld" worden door een schare verplegers en verpleegsters.

⁴ Over Paul Guillemin (1864-1944), zie: G. IMBO, *Paul Guillemin (1864-1944), christen-democraat, filantroop, patriot en urbanist*, in *De Heemschutter*, 1993: (114) p.7-10; (115) p.7-10; (116) p.7-10; (117) p.9-12; (118) p.5-10.

patroons om het vroegere werk te hervatten. Er wordt geopteerd voor de oprichting van vakscholen voor oorlogsinvaliden om een nieuw beroep aangepast aan hun handicap aan te leren. Het schoenmakersberoep blijkt het meest populair.

Verder zal het *Soldaten-Huis* van Geraardsbergen alles in het werk stellen om van voornoemd comité een maandelijks toelage van

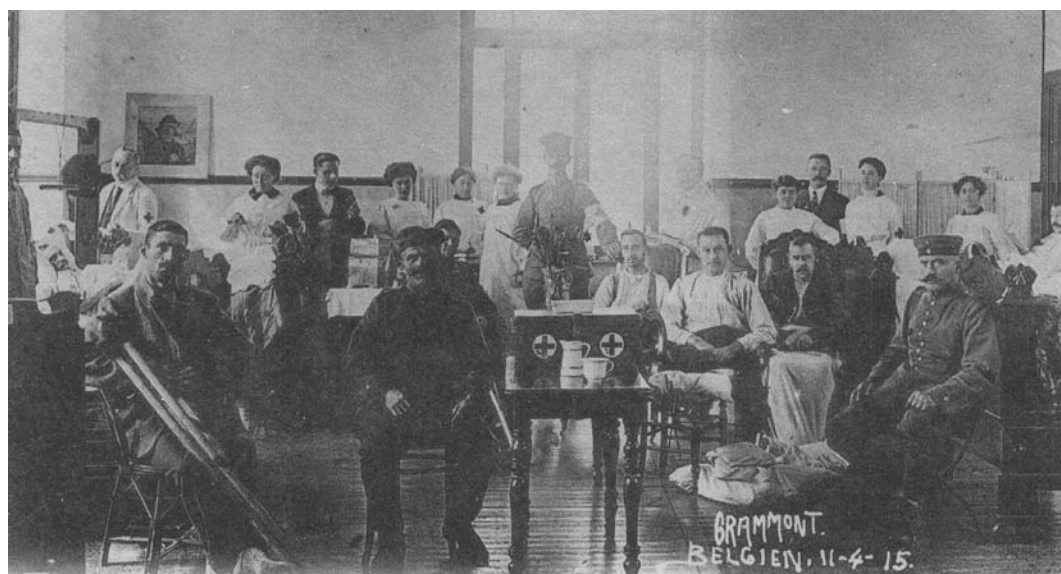
50 Belgische frank te bekomen voor de gekwetste soldaten die vrijgesteld worden van verdere legerdienst. Tenslotte mogen de weduwen van de gesneuvelde soldaten en de weeskinderen van het Huis alle steun en bescherming verwachten.

Maar van historisch belang zijn beslist de foto's in het werkje die een licht werpen op het

medische personeel (verplegers, ziekendragers, dokters), de gekwetste soldaten en het interieur van de ziekenzalen (afb. 3 & 4) anno 1915. Op het herdenkingsfeest van de bevrijding van Geraardsbergen in 1944 tijdens het eerste weekend van september hebben overigens belangstellenden deze foto's vergroot kunnen bewonderen op de stand van het Rode Kruis.

Afb. 3: De zaal met de zwaar gekwetsten met centraal de hoofdgeneesheer

Afb. 4: De ziekenzaal nr. 4 op 11 april 1915